

Monogràfic

Directiva europea de protecció de les persones alertadores

L'Oficina Antifrau de Catalunya ha elaborat aquest monogràfic sobre la Directiva europea relativa a la protecció de les persones que informen sobre infraccions del Dret de la Unió, els alertadors, amb la voluntat d'informar-vos sobre una temàtica plenament d'actualitat i que està dins dels àmbits de les nostres competències i que considerem que és d'especial interès i transcendència.

Les persones alertadores són un element indispensable en la lluita contra el frau i la corrupció. Per aquest motiu, Antifrau celebra la publicació de la nova Directiva, i l'incardina en la construcció d'un marc normatiu integral com una eina més, alternativa i segura, al silenci.

La protecció dels alertadors, una eina indispensable de l'estratègia d'Antifrau

El passat 26 de novembre es va publicar al DOUE la Directiva (UE) 2019/1937, del Parlament Europeu i del Consell, de 23 d'octubre de 2019, relativa a la protecció de les persones que informen sobre infraccions del Dret de la Unió; els Estats l'hauràn de transposar com a molt tard el 17 de desembre de 2021, (i poden anar més enllà de les disposicions mínimes a què obliga la Directiva).

La publicació al DOUE coincideix en el temps amb la tramitació al Parlament de Catalunya de la Proposició de Llei de protecció integral dels alertadors en l'àmbit competencial de la Generalitat. I també amb iniciatives semblants al Congrés dels Diputats -que han decaïgut amb l'acabament de la XII Legislatura-.

Aquestes iniciatives són necessàries i molt oportunes des del punt de vista de l'Oficina, que ja fa deu anys que treballa per evitar la situació de vulnerabilitat que poden patir els alertadors.

Convé recordar que en les Normes d'actuació i de règim interior de l'Oficina Antifrau de Catalunya, aprovades l'any 2009, ja es preveuen dues mesures immediates per a la protecció dels denunciants. D'una banda, es regula la reserva d'identitat del denunciador i, a més, l'Oficina s'obliga a proporcionar assistència i assessorament a la persona denunciador de bona fe (que podrà guardar l'anonimat en les actuacions dutes a terme per l'Oficina).

Són dues mesures embrionàries i incipients que ressonen al convenciment del paper vital que els denun-

ciants i informants poden jugar en la detecció dels actes de corrupció. I no són les úniques.

En els debats de la Comissió d'Estudi de les Mesures de Lluita contra la Corrupció per a la Regeneració Democràtica, Antifrau va introduir aquesta qüestió, com un aspecte rellevant, en el seu Informe a la Comissió.

L'any 2016, per mitjà d'una instrucció del director, l'Oficina va començar a admetre les denúncies anònimes; l'any 2017 es va dedicar el curs d'estiu als alertadors de la corrupció; en aquest mateix any, es va posar en marxa la bústia de denúncies anònimes, (una eina que permet garantir l'anonimat de l'alertador i alhora la comunicació amb ell, sense desvetllar-ne en cap cas la identitat). Es van fer recomanacions als partits polítics per tal que incloguessin aquesta necessitat en els seus programes electorals. Es van fer aportacions en la consulta de la Unió Europea i al·legacions en el procediment d'elaboració de la Directiva de la qual celebrem la publicació.

Durant el 2019, s'ha pogut veure una exposició a Barcelona, amb el testimoni directe de persones alertadores. No pretenc fer un llistat exhaustiu de les activitats i accions relacionades amb l'alerta, només aprofitar el "moment de satisfacció" per fer una repassada als deu anys de compromís de l'Oficina Antifrau de Catalunya, que fan pensar que avui l'Oficina està preparada per assumir tot allò que el Parlament ens vulgui encomanar per complir els mandats de la Directiva.

Miguel Ángel Gimeno

Director de l'Oficina Antifrau de Catalunya

Aproximació a la Directiva

10 conceptes bàsics

L'article 5 de la Directiva conté la definició (als efectes de la Directiva) de diversos conceptes essencials per entendre l'abast d'aquesta Norma.

Destaquem 10 d'aquests conceptes bàsics, alguns de recollits a l'article 5, i també d'altres de definits a partir d'altres articles de la Directiva:

Denúncia

Quan la Directiva fa referència a les denúncies es refereix a qualsevol comunicació verbal o per escrit d'informació relativa a infraccions.

Denunciant

Persona denunciante és la persona física que comunica o revela públicament informació sobre infraccions, obtinguda en el context de les seves activitats laborals.

Plafó sobre alertadors de l'exposició "Corrupció! Revolta ètica"

que incorporen els prejudicis que, encara avui, arrossega la denúncia, i també per indicar que ens trobem en un context més ampli que el definit per a la persona denunciante en el Dret Administratiu. El terme s'inspira en el francès "lanceur d'alerte", que equival al whistleblower anglosaxó.

Denunciant "de bona fe"

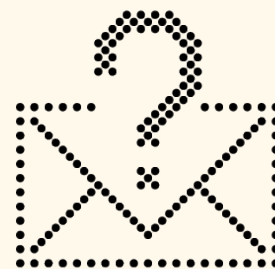
El considerand 32 de la Directiva ens explica que com a salvaguarda de les denúncies malicioses, frívoles o abusives, per gaudir de protecció a l'empara de la Directiva, les persones denunciants han de creure raonablement, a la llum de les circumstàncies i de la informació disponible, que el contingut de la seva denúncia es veraç i cert i que s'inclou dins de l'àmbit d'aplicació material de la Directiva (vegeu també l'article 6 de la Directiva).

Facilitador

La persona facilitadora és la persona física que assisteix la persona denunciante en el procés de denúncia en un context laboral; l'assistència ha de ser confidencial.

Canals de denúncia

Els canals de denúncia a què fa referència la Directiva són les eines que permeten que els empleats d'una entitat i també altres persones puguin alertar sobre possibles infraccions incloses en la Directiva. Aquest canals han de ser efectius, confidencials i segurs; el compliment d'aquestes exigències és fonamental per reduir els riscos i crear confiança.

Denúncia interna

Denúncia interna és la comunicació verbal o per escrit d'informació sobre infraccions en el si d'una entitat jurídica pública o privada.

Denúncia externa

Denúncia externa és la comunicació verbal o per escrit d'informació sobre infraccions davant de les autoritats competents.

Revelació pública

Revelació pública és la posada a disposició del públic d'informació sobre infraccions.

Autoritat competent

Quan parlem d'autoritats competents en aquest context fem referència a les autoritats nacionals designades per rebre denúncies i per donar resposta a les persones denunciants, i/o designades per exercir les funcions previstes en la Directiva, en particular pel que fa al seguiment.

D'acord amb l'article 11 de la Directiva els estats membres han de designar les autoritats competents per rebre les denúncies, donar-hi resposta i seguir-les, i les han de dotar de recursos adequats.

Represàlia

Represàlia en aquest context és qualsevol acte o omisió, directes o indirectes, en un context laboral, que estiguin motivats per una denúncia interna o externa o per una revelació pública i que causin o puguin causar perjudicis injustificats a la persona denunciante.

Val a dir que el considerand 44 de la Directiva explica que ha d'existir una estreta relació entre la denúncia i el tracte desfavorable patit per la persona denunciante, directament o indirectament, per tal que aquest tracte pugui ser considerat una represàlia i la persona denunciante pugui gaudir de protecció jurídica.

Preguntes freqüents sobre la Directiva

Per què una Directiva per protegir les persones que informen sobre infraccions del Dret de la Unió?

Protegeix la Directiva qui denunciï qual-sevol tipus d'infracció?

I quant a les persones alertadores (denunciants), a quines s'aplica la Directiva?

Quins requisits ha de complir la persona alertadora per tenir dret a protecció?

Conté la Directiva alguna previsió en relació amb els canals de denúncia?

Es podria presentar una denúncia de manera verbal?

Es pot externalitzar la gestió dels canals interns de denúncia?

Quines autoritats han de gestionar els canals externs de denúncia?

Pot la persona alertadora revelar públicament la informació que vol denunciar (revelació pública)?

Quines entitats (públiques i privades) tenen l'obligació d'establir canals i procediments interns de denúncia?

Admet la Directiva les denúncies anònimes?

Quines obligacions imposa la Directiva als estats sobre confidencialitat?

Quines mesures de protecció estableix la Directiva?

Ja s'apliquen les previsions de la Directiva?

Poden els estats membres ampliar la protecció prevista per la Directiva?

Notícies

La protecció dels alertadors, element imprescindible per evitar represàlies professionals i personals

Aquesta és la principal conclusió a la qual s'ha arribat durant la taula rodona "Denunciar la corrupció: veus contra el silenci i les complicitats", que es va celebrar en el marc de l'exposició "Corrupció! Revolta ètica", organitzada per l'Oficina Antifrau de Catalunya amb la participació de quatre persones alertadores d'irregularitats en diversos àmbits.

[Llegir més](#)

El director d'Antifrau reclama tenir capacitat sancionadora i potestat de suspendre decisions administratives per protegir les persones alertadores de possibles represàlies

Miguel Ángel Gimeno ha fet aquesta manifestació en la seva compareixença en la primera sessió de la Ponència parlamentària sobre la Proposició de Llei de protecció integral dels alertadors.

[Llegir més](#)

Gimeno assegura que la Directiva europea de protecció dels alertadors és important perquè dóna base jurídica i aplica criteris de subsidiarietat i proporcionalitat

L'assessora del Grup Parlamentari Els Verds/ALE, Pam Bartlett, ha detallat, en el marc de la jornada "La nova Directiva europea de protecció dels alertadors" que s'ha celebrat avui, que

després de l'aprovació definitiva de la Directiva, els estats membres tindran dos anys per traslladar-la a les seves legislacions i es preveu que això sigui un fet durant la tardor del 2021.

[Llegir més](#)